

СХВАЛЕНО

**розпорядження Кабінету Міністрів
України**

від «__» _____ 2024 року № _____

СТРАТЕГІЯ

розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню на 2024 - 2026 роки

I. Опис проблем, які обумовили її прийняття, і нормативно-правових актів, що діють у відповідній сфері

Подолання туберкульозу (далі – ТБ) в Україні потребує консолідації зусиль держави та суспільства на національному, регіональному та місцевому рівнях, адже збереження здоров'я населення України – цінність, що має стратегічне значення для розвитку держави.

Реалізація плану заходів щодо виконання Державної стратегії розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню на 2020-2023 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 листопада 2020 року № 1463-р, зумовила реорганізацію регіональних протитуберкульозних закладів, внаслідок якої створено регіональні фтизіопульмонологічні центри, оптимізацію системи лабораторної діагностики ТБ, розширено доступ до людино-орієнтованого лікування ТБ в амбулаторних умовах, удосконалено нормативно-правову базу у частині забезпечення профілактики, діагностики та лікування ТБ в амбулаторних умовах.

Сфери, в яких не було досягнуто цільових показників, включають недостатній рівень бактеріологічного підтвердження нових випадків та рецидивів (72%); низькі показники успішності лікування нових випадків та рецидивів (79%), а також людей, які хворіють на лікарсько - стійкий туберкульоз (61%); високий рівень (20%) ВІЛ-позитивних пацієнтів серед нових випадків та рецидивів ТБ, а також недостатню діагностику ТБ у дітей.

В умовах поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України, спостерігається недовиявлення випадків ТБ, обмежений доступ до лікування, руйнування інфраструктури закладів охорони здоров'я, що надають послуги з діагностики та лікування ТБ. Зазначені виклики потребують відповідного реагування.

Незважаючи на позитивні зрушення в подоланні ТБ в Україні, з метою реалізації Глобальних цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй стосовно подолання ТБ до 2030 року та досягнення цільових індикаторів ліквідації ТБ до 2035 року, визначених стратегією ВООЗ «The End TB», існує необхідність в консолідації зусиль Уряду, а також усього суспільства для досягнення амбітного прориву в подоланні ТБ.

Дана Стратегія визначає головний вектор подальшого розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги до 2026 року та розроблена з

урахуванням Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (Офіційний вісник України 2019 р., №79, ст.2712) та рекомендацій Політичної декларації Ради високого рівня Генеральної асамблеї ООН з питань боротьби з туберкульозом (2023).

Реалізація цієї Стратегії є необхідною умовою забезпечення збереження здоров'я населення України, що є пріоритетним напрямом державної діяльності, забезпечує її потенціал і розвиток.

Стратегія розроблена для забезпечення виконання таких нормативно-правових актів:

Закон України «Про подолання туберкульозу в Україні»;

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;

Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»;

Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»;

Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»;

Закон України «Про систему громадського здоров'я»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року № 174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» (Офіційний вісник України 2023 р., №27, ст. 1515);

інші нормативно-правові акти.

II. Аналіз поточного стану справ, тенденції та обґрунтування щодо необхідності розв'язання виявлених проблем

Україна входить до списку країн пріоритету ВООЗ із високим тягарем ТБ, збудник якого має множинну лікарську стійкість до основних антимікобактеріальних препаратів.

На даний час відзначається впровадження нових методів діагностики, пероральних препаратів для лікування лікарсько-стійкого ТБ, цифрових рішень в системі охорони здоров'я та інноваційних підходів до надання послуг.

При цьому, військова агресія російської федерації проти України, численні медичні, соціально-економічні та інші фактори, що підвищують ризик інфікування та вразливості людей до ТБ, включаючи ВІЛ, цукровий діабет та інші неінфекційні хвороби, вживання тютюну, алкоголю та наркотиків, психічні розлади, бідність, безробіття, перебування у місцях позбавлення волі та міграцію, уповільнюють темпи прогресу.

З огляду на окреслену ситуацію ключовими проблемами, які потребують розв'язання, є:

неспроможність територіальних громад та відсутність їх залученості до питань подолання ТБ на місцевому рівні;

не забезпечено належний рівень надання первинної медичної допомоги (далі - ПМД) до надання послуг особам із груп підвищеного ризику та ключових

груп захворювання на туберкульоз та людям, які хворіють на ТБ, що зумовлено недостатнім впровадженням дієвих профілактичних програм на рівні ПМД, низьким потенціалом щодо управління факторами ризику розвитку хвороб та недостатнім впровадженням технологій для їх раннього виявлення та лікування, слабкою реалізацією мультидисциплінарного підходу на рівні ПМД та низькою фінансовою мотивацією медичних працівників до надання медичної допомоги людям з ТБ в амбулаторних умовах;

не в повній мірі забезпечено стійке державне фінансування надання – послуг медико-психосоціального супроводу пацієнтів з чутливим та мультирезистентним ТБ та членів їхніх сімей з акцентом на потреби осіб із груп підвищеного ризику та ключових груп захворювання на ТБ з метою якісного надання медичної допомоги;

наявність систем охорони здоров'я, підпорядкованих іншим відомствам що посилює фрагментарність медичних послуг для населення, диспропорції у фінансуванні послуг різних надавачів та порушує принципи справедливості при отриманні послуг громадянами;

недостатньо скоординовані міжгалузеві та міжвідомчі дії відносно реалізації протитуберкульозних заходів щодо захисту населення від ТБ;

потреба у розвитку інформаційно – комунікаційних систем та функціоналу для профілактики, діагностики та лікування ТБ;

недостатній вплив на соціальні детермінанти здоров'я й управління поведінковими факторами ризику;

високий рівень стигми та дискримінації в розрізі подолання ТБ;

III. Стратегічні цілі та показники їх досягнення

Метою Стратегії є подальший розвиток системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню в Україні відповідно до трансформації системи охорони здоров'я, що забезпечить попередження розвитку ТБ та надання якісної медичної допомоги людям, які хворіють на туберкульоз.

Реалізація Стратегії передбачається шляхом досягнення стратегічних та оперативних цілей і комплексного виконання завдань, передбачених нею.

Стратегічними цілями є:

забезпечення надання інтегрованої та орієнтованої на потреби людей протитуберкульозної медичної допомоги, що забезпечує координованість дій окремих постачальників медичних послуг з метою покращення доступності та якості медичної допомоги в громадах, її безперервності, досягнення економічної ефективності, поліпшення якості та підвищення рівня задоволеності пацієнтів та лікарів;

ефективна політика та забезпечення багатогалузевого та багатосекторального підходу до подолання туберкульозу, що характеризуються комплексністю, забезпечуючи координацію між різними секторами та рівнями управління, і враховуючи різноманітні аспекти боротьби з цією хворобою, віддаючи перевагу ролі громад в подоланні туберкульозу та приймаючи рішення

за результатами моніторингу та оцінки результатів впровадження заходів з протидії ТБ на національному та регіональному рівнях;

активізація досліджень та інновацій сприятиме подоланню туберкульозу шляхом швидкого впровадження інноваційних технологій в галузі протидії ТБ та забезпечення максимального впливу та просування інновацій з практичним застосуванням результатів;

впровадження інфекційного контролю за ТБ на усіх рівнях надання медичної допомоги, що сприятиме попередженню захворювання на ТБ як серед відвідувачів закладів охорони здоров'я, так і серед медичних працівників.

IV. Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей, етапи їх виконання, очікувані результати та орієнтовний обсяг необхідних фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів

Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей:

здійснення переходу на інтегровану та людино-орієнтовану модель надання послуг з ТБ, шляхом визначення функцій і механізмів взаємодії суб'єктів у сфері подолання ТБ – надавачів ПМД, регіональних фтизіопульмонологічних центрів, центрів контролю та профілактики хвороб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства (за згодою);

забезпечення мультидисциплінарного підходу у наданні послуг з ТБ з посиленням ролі надавачів ПМД;

забезпечення активної участі громадських та благодійних організацій у реалізації послуг у сфері громадського здоров'я, які спрямовані на забезпечення прихильності до лікування та профілактики ТБ, догляду, підтримки та соціального захисту людей, які хворіють на туберкульоз, людей з туберкульозною інфекцією або які отримують профілактичне лікування ТБ, а також членів їх сімей;

забезпечення доступу до спеціалізованої медичної допомоги, зокрема для лікування усіх форм ТБ та супутніх хвороб, у закладах охорони здоров'я різного профілю людям, які хворіють на ТБ, та людям з латентною туберкульозною інфекцією;

розроблення інструменту для проведення моніторингу та оцінки залученості територіальних громад у сферу подолання ТБ та забезпечити відповідальність за бездіяльність щодо попередження поширення ТБ у територіальній громаді;

впровадження доплат за результатом проведення оцінки досягнення надавачами медичних послуг індикаторів в частині ефективності охоплення скринінгом на ТБ із категорії осіб, віднесених до груп ризику розвитку ТБ та загального населення;

забезпечення охоплення профілактичним лікуванням не менш як 95 % людей, які живуть з ВІЛ, та осіб, які перебувають та/або перебували у контакті з

людиною, яка хворіє на ТБ із бактеріовиділенням, і внаслідок цього має ризик зараження ТБ;

розроблення механізмів, що дозволяють забезпечити ефективне охоплення, прихильність та показник завершення профілактичного лікування ТБ серед осіб, віднесених до груп ризику розвитку ТБ;

проведення регулярного моніторингу масштабів профілактичного лікування ТБ на рівні надання ПМД відповідно до Порядку організації виявлення туберкульозу та латентної туберкульозної інфекції, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16 лютого 2022 року, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 березня 2022 р. за № 366/37702;

стандартизація та впровадження системи епідеміологічного нагляду за латентною туберкульозною інфекцією (далі - ЛТБІ);

забезпечити багатогалузевий та багатосекторальний підхід до подолання ТБ;

використання організаційного та фінансового потенціалу громад у здійсненні заходів з подолання ТБ;

удосконалення системи моніторингу та оцінки результатів впровадження заходів з протидії ТБ на національному та регіональному рівнях;

розширення використання цифрових технологій охорони здоров'я на всіх етапах надання протитуберкульозної медичної допомоги;

проведення оцінки готовності інфраструктури для проведення до клінічних, клінічних, операційних досліджень з питань протидії ТБ та швидкого впровадження інноваційних технологій в галузі протидії ТБ;

забезпечення дотримання закладами охорони здоров'я вимог інфекційного контролю за ТБ.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:

I етап до 2025 року:

забезпечено багатогалузевий та багатосекторальний підхід до подолання ТБ;

забезпечено належний рівень надання ПМД у сфері протидії ТБ;

забезпечено позитивний внесок територіальних громад у сферу подолання ТБ;

використано інноваційні підходи, які дають можливість швидкої діагностики та ефективного лікування – основних складових в процесі подолання ТБ;

II етап до 2026 року:

забезпечено захист населення від зараження ТБ шляхом раннього виявлення та надання своєчасної медичної допомоги людям, які хворіють на ТБ, діагностики та лікування туберкульозної інфекції, реабілітації та паліативної допомоги для людей, які хворіють на ТБ;

забезпечено впровадження вимог з інфекційного контролю за ТБ надавачами медичної допомоги.

Досягнення цілей Стратегії буде здійснюватися поетапно за такими кількісними показниками:

Показник	2024 рік	2025 рік	2026 рік
Частка людей, які хворіють на ТБ, та лікуються в амбулаторних умовах при наданні ПМД	30%	40%	50%
Збільшення кількості суб'єктів господарювання, які надають медичні послуги, за програмою медичних гарантій за напрямом супроводу та лікування дорослих та дітей, хворих на туберкульоз, при наданні ПМД	50%	65%	85%
Кількість лабораторій мікробіологічного профілю з діагностики туберкульозу регіональних фтизіопульмонологічних центрів та спеціалізованих туберкульозних лікарень ДКВС, які акредитовані на відповідність вимогам ДСТУ EN ISO 15189:2015 «Медичні лабораторії. Вимоги до якості та компетентності»	3	13	31
Кількість здійснених моніторингів дотримання галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я при наданні медичної допомоги при ТБ	8	8	8
Кількість територіальних громад, що приєдналися до громадських ініціатив подолання ТБ	15	70	100
Кількість розроблених планів інформаційних заходів на національному рівні та забезпечено щороку його перегляд та виконання	1	1	1
Кількість розроблених планів інформаційних заходів на регіональному рівні та забезпечено щороку його перегляд та виконання	25	27	27
Кількість регіонів, де функціонує ефективна система моніторингу і оцінки заходів з протидії ТБ	20	22	27
Кількість регіональних фтизіопульмонологічних центрів, де	5	10	27

створено умови для забезпечення дотримання вимог Стандарту з інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу людям, які хворіють на туберкульоз			
--	--	--	--

Заходи з реалізації Стратегії будуть впроваджуватися протягом 2024 - 2026 років за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів в межах бюджетних призначень, передбачених головним розпорядникам бюджетних коштів на відповідний період, інших джерел, не заборонених законодавством, зокрема фінансових ресурсів, які надаються в рамках міжнародної технічної допомоги (у разі її залучення).

Обсяг матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації цієї Стратегії, визначається щороку з урахуванням можливостей фінансування.

V. Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації стратегії та звітування

Суб'єктами, що забезпечують реалізацію цієї Стратегії, є центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, заклади охорони здоров'я будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, фізичні особи-підприємці, які одержали ліцензію на право провадження господарської діяльності з медичної практики, інші підприємства, установи, організації, які в ході виконання своєї діяльності забезпечують реалізацію протитуберкульозних заходів.

Організаційне забезпечення та моніторинг реалізації Стратегії, а також координація діяльності суб'єктів, що забезпечують реалізацію цієї Стратегії, здійснюється МОЗ.

Оцінка досягнення цілей Стратегії проводиться МОЗ за результатами виконання етапів реалізації Стратегії під час підготовки щорічних звітів про стан реалізації Стратегії. За результатами оцінки формуються пропозиції з подальшої реалізації державної політики щодо розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню.